

کتابی کامل
برای جمع بندی

دعوت شکر

دین و زندگی

ریاضی و تجربی

چهار کتاب در یک کتاب

مسلم بهمن آبادی

جمع بندی کسب
دین و زندگی

چهار کتاب در یک کتاب

کتاب دوم

دین و زندگی موضوعی

کتاب اول

خلاصه کامل دین و زندگی

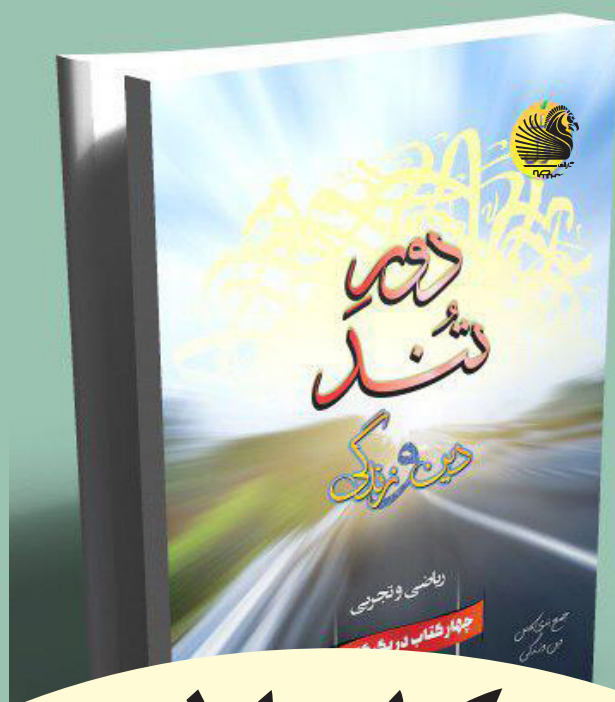
کتاب چهارم

آزمون‌های دوره‌ای

کتاب سوم

یادآوری برترین نکات

کتاب اول

خلاصہ کامل دین و زندگی

خلاصہ کامل تمام درس‌ها

+

پانزدہ تست احتمالی برای هر درس

درس اول: هدف آفرینش

ضرورت توجه به هدف زندگی

جایگاه هدف از نظر مولوی: در عالم یک چیز است که آن فراموش کردنی نیست. نتیجه فراموش کردن جمله چیزها به غیر از هدف: تو را باک نیست. نتیجه فراموش کردن هدف اصلی با وجود به جا آوردن کارهای دیگر: گویی که هیچ نکرده باشی؛ همچنان که پادشاهی تو را برای کار معینی به دهی فرستاده برای کار معین و تو صد کار دیگر گزاردی ولی آن کار را که برای آن رفته بودی نگزاردی. نتیجه پرداختن به کارهای دیگر (اهداف فرعی) و نپرداختن به هدف اصلی (آن کاری که خدا ما را برای آن آفریده): آدمی را برای آن کارهای دیگر نیافریده اند. مثال برای پرداختن به اهداف فرعی به جای توجه به هدف اصلی: همچنان باشد که تو شمشیر جواهرنشانی را ساطور گوشت گندیده‌ای کنی و یاد دیگر زرین را بیابوری و در آن شلغم بیزی و بگویی که من اینها را معطل نگذاشته و به کار گرفته‌ام! جای افسوس و خنده نباشد؟ مسئولیت ما: حق تعالی تو را ارزش بسیار داده است. پس ببین که برای چه تو را خلق کرده و برای چه کار فرستاده است.

جهان هدفمند

مفهوم حکیم بودن خداوند: یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد. نتیجه حکیم بودن خداوند: وجود داشتن هدفی در پس خلقت تک تک موجودات این جهان تا کید قرآن کریم بر حق بودن آفرینش جهان: «و ما خلقنا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ ما بینهما الا لعینین ما خلقناهما الا بالحق» مفهوم حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین: به معنای هدف‌دار بودن خلقت آنهاست. پیام آیه شریفه: «و ما خلقنا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ ما بینهما...»: الف- بی‌هدف نبودن آفرینش جهان (و ما بینهما لاعینین) ب- گام نهادن هر موجودی بر اساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان و در حرکت بودن به سوی هدف حکیمانه‌ای (ما خلقناهما الا بالحق) ویژگی آفرینش انسان: جدا نبودن از دیگر موجودات در قاعده کلی داشتن هدفی از آفرینش فرصت داده شده به انسان برای رسیدن به هدف آفرینش خود: گام نهادن در این دنیا دلیل سرگرم نشدن به کارهای لهو (بیهوده) از دیدگاه امام علی^(ع): هیچ کس بیهوده آفریده نشده است. دلیل نپرداختن به کارهای لغو و بی‌ارزش از دیدگاه امام علی^(ع): او را به خود وا نگذاشته‌اند.

برخی تفاوت‌ها میان هدف انسان و دیگر موجودات:

منشأ تفاوت‌های میان هدف انسان و موجودات دیگر:

- ۱- به ویژگی‌های خاص انسان (فطری) و
- ۲- تمایز او از سایر موجودات بازمی‌گردد.

انواع تفاوت‌ها:

- ۱- نحوه حرکت به سوی هدف: حرکت انسان به سوی هدف از خلقت خود، آگاهانه و اختیاری است (باید هدف را بشناسد، انتخاب کند و به سوی آن حرکت کند)؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.
- ۲- دامنه هدف: به دلیل داشتن روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب، انسان در حال انتخاب هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشدنی (اقول ناشدنی) است، در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگام رسیدن به سرحدی از رشد و کمال، متوقف می‌شوند چنان‌که گویی راهشان پایان یافته است.
- ۳- جامع بودن هدف: بر خلاف حیوانات و گیاهان که استعدادها محدود مادی دارند، انسان به دلیل داشتن مجموعه‌ای فراوان از استعدادها مادی و معنوی، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادها گوناگون خویش را به کمال رساند.

اختلاف در انتخاب هدف

دنیای حیرت‌انگیز انسان‌ها:

نگریستن به دنیای انسان‌ها: مواجه شدن با دنیای حیرت‌انگیز اختلاف در هدف‌ها را به دنبال دارد. نتیجه مشاهده اختلاف در هدف‌ها: سردرگم شدن از این‌که به راستی، کدام انتخاب، درست و همسو با ۱- میل بی‌نهایت‌طلب انسان ۲- و استعدادها فراوان مادی و معنوی اوست و کدام یک این‌گونه نیست؟ مثال: کسانی به دنبال پول و ثروت‌اند، برخی دل به کشف اسرار جهان سپرده‌اند، برخی به دنبال جاه و مقام‌اند و ...

معیار انتخاب هدف‌ها در بین افراد: هر کس با بیش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می‌رود. مثال: اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت‌طلب او را سیراب کند و پاسخگوی استعدادها گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند. منشأ اختلاف در هدف‌ها: نوع نگاه و اندیشه انسان

با توجه به تفاوت در نگرش انسان‌ها چه نیازی به داشتن معیار و ملاک در انتخاب هدف است؟ ۱- برای «انتخاب صحیح هدف‌ها» و «دل بستن به آنها» ۲- مشخص کردن هدف‌های همسو با «میل بی‌نهایت‌طلب» و «استعدادهای متنوع انسان» (به زبان ساده‌تر: برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل بستن به آنها، باید هدف‌هایی را انتخاب کنیم که همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعدادهای متنوع انسان باشند.)

ثمره داشتن معیار مناسب: «انتخاب درست هدف‌های زندگی» و «صرف کردن عمر خود برای رسیدن به آنها»

دلیل کمک گرفتن از خداوند برای تشخیص معیارهای درست: او «از همه به ما مهربان‌تر» و «از خود ما به نیازهای ما آگاه‌تر است» و «خواستار سعادت ماست.»

برخورد خداوند با نیاز انسان به داشتن معیار درست: ۱- هدایت و راهنمایی ما در این مورد ۲- مشخص کردن معیار انتخاب هدف‌های اصلی از غیر آن ۳- یادآوری آثار و نتایج آنها در قرآن کریم

تدبّر

آیه:	پیام‌هایی که از این آیه استخراج می‌شود:
الف- «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.» (اسراء، ۱۸)	۱- برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها پایان‌پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعدادهای مادی ما هستند. ۲- اگر کسی آنها را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد. ۳- اگر کسی فقط این هدف‌ها را انتخاب کند، در آخرت بهره‌ای ندارد و اهل دوزخ است.
ب- «بعضی از مردم می‌گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.» (بقره، ۲۰۰)	۴- هدف‌های پایان‌پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند. ۵- اگر هدف‌های دنیوی (یا فرعی) اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های آخروی (یا اصلی) می‌شوند.
الف- «و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.» (اسراء، ۱۹)	۱- برخی هدف‌ها پایان‌ناپذیر و همیشگی‌اند و پاسخگوی استعدادهای مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند. ۲- اگر کسی آنها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آن تلاش کند به هدف خود خواهد رسید. ۳- هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های آخروی هستند.
ج- «اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند سریع‌الحساب است.» (بقره، ۲۰۱)	۴- اصل قرار گرفتن هدف‌های آخروی ، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیاپی نمی‌شوند.
د- «آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی‌کنید؟» (قصص، ۶۰)	
نتیجه: برنامه‌ریزی انسان باید در برگیرنده اهداف آخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف آخروی اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی پیرو و تابع آنها باشند. (مفهوم آیه: «من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة»)	

انواع هدف‌ها: هدف‌های اصلی و فرعی که هر دو **خوب‌اند** و برای زندگی ما **ضروری** هستند.

نکته مهم در توجه به هدف‌های فرعی: ۱- قرار ندادن هدف فرعی به جای هدف اصلی ۲- دل نبستن به اهداف فرعی آن قدر که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و ما را از رفتن به سوی کمالات بازدارند.

تلاش برای رسیدن نعمت‌های دنیا: ۱- نه تنها بد نیست، بلکه **ضروری** و **خوب** است. ۲- فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به آنها مرتکب **گناه** نشویم ۳- و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی‌های **پایدار** (یا هدف‌های اصلی) باز بمانیم.

هدف‌های
جامع‌تر
و ویژگی
آنها:

الف- استفاده از این مصرع: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» به صورت یک ضرب‌المثل، در جایی است که یک چیز، جامع و در بردارنده چیزهای دیگر باشد.
ب- برخی هدف‌های زندگی نیز، در بردارنده هدف‌های دیگر هستند و رسیدن به آنها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست.
ج- به میزان برتر و جامع‌تر بودن هدف‌ها (علت)، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند. (مملول)
د- «با یک تیر چند نشان زدن»، روش آدم‌های زیرک و هوشمند در انتخاب هدف‌های خود است.

برترین
و
کامل‌ترین
هدف:

ویژگی هدف کامل‌تر: هدفی که بهتر بتواند پاسخگوی دو ویژگی «متنوع بودن استعدادهاى انسان» و «بی‌نهایت‌طلبی او» باشد.
ویژگی‌های برترین هدف اصلی ما: «دربرگیرنده همه استعدادهاى متنوع ما باشد و در جایی متوقف نشود» و «نهال وجود ما را به درختی پربار و زیبا تبدیل کند به طوری که سراسر وجود ما را شادابی، بالندگی، شور و نشاط فرا گیرد.»
مصدق عملی شکوفایی همه‌جانبه: امام علی (ع) رشد و تکامل خود را زیر نظر و با تربیت پیامبر اکرم (ص) آغاز کرد و جلوه‌گاه همه کمالات و زیبایی‌ها شد. ایشان در میدان علم و دانش، رشادت و ... پس از رسول خدا (ص) بی‌نظیر است.
سؤال: مقصود و هدف خود قرار دادن چه چیزی عامل دست یافتن ایشان به همه این زیبایی‌ها است؟ ایشان رسیدن به قرب الهی را به عنوان هدف اصلی خود برگزید.

مقصود
و هدف
نهایی ما:

خواستۀ ذاتی هر انسان: هر کسی با اندکی تأمل می‌بیند که در ذات خود در جست‌وجوی سرچشمه خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست. (خدائگرای فطری)
مقصود و هدف نهایی ما: خداوند است، زیرا ۱- سرچشمه و خالق همه کمالات و زیبایی‌هاست؛ ۲- نامحدود است و کمالات و خوبی‌هایش حد و اندازه ندارد. ۳- و هر کمال و خوبی از او سرچشمه می‌گیرد و در جهان گسترده می‌شود. ۴- تنها او می‌تواند برترین و اصلی‌ترین هدف ما باشد. ۵- تنها او می‌تواند روح پایان‌ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفا شدن استعدادهاى متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد.
نتیجه: اگر روح انسان بی‌نهایت‌طلب است و خوبی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواهد، شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ مقصد نهایی او باشد.

جنس
نزدیکی به
خدا:

۱- نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. ۲- یک نزدیکی حقیقی است، همان طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است. ۳- به میزان کسب زیبایی‌ها و خوبی‌ها، انسان‌ها به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.

انتخاب
خداوند
به عنوان
هدف
اصلی:

الف- نتایج انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی خود توسط افراد زیرک: ۱- استفاده از بهره‌های مادی زندگی (ثواب الدنیا) ۲- نزدیک‌تر کردن جان و دل خود به خداوند و آباد ساختن سرای آخرت خویش (فعدن الله ثواب الدنیا و الآخرة) با انجام دادن تمام کارهای دنیوی خود در جهت رضای خدا
ب- نتیجه هدف قرار دادن خداوند در زندگی در آیه شریفه: «من كان يريد ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا والآخرة»
ج- ضامن خوشبختی انسان و راه وصول به آن: نزدیکی به خدا، به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می‌طلبد؛ همان طور که دستیابی به گوهرهای گران قدر دریاها، پشتکاری شگرف می‌خواهد.
د- آیات: «ای دوست، شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟ / خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟ ...»

آیات، روایات و اشعار **پیام اصلی**

حضرت علی (ع) هرگاه که مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد: «ای مردم ... هیچ کس بیهوده آفریده نشده (و ما بینهما لاعبین - علت) تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند. (مملول) و او را به خود وانگذاشته‌اند (ما خلقناهما الا بالحق - علت) تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.» (مملول)
پیام: ۱- انسان نیز مانند موجودات دیگر، به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است. هدفی که گام نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است.
۲- این حدیث، تأکیدی بر مفهوم آیات شریفه: «و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما لاعبین ما خلقناهما الا بالحق» است.

پیام اصلی

آیات، روایات و اشعار

۱- قرآن کریم در این آیه، به **بازیچه** آفریده شدن جهان را مردود می‌شمارد و آفرینش جهان را «**حق**» می‌داند. (نهی و اثبات)
 ۲- **حق** بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین (ما خلقناهما الا بالحق)، به معنای **هدف‌دار** و حکیمانه بودن خلقت آنهاست.
 ۳- بر اساس این آیه، جهان آفرینش **بی‌هدف** و **عبث** نیست (و ما بینهما لاعبین) و هر موجودی براساس **برنامه حساب‌شده‌ای** به این جهان گام نهاده است و به **سوی هدف حکیمانه‌ای** در حرکت است. (ما خلقناهما الا بالحق)

«وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ
 مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»
 (دخان، ۳۸ و ۳۹)

«و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به **بازیچه** نیافریدیم، آنها را جز به **حق** خلق نکردیم.»

۱- مفهوم کلی این آیه، به **برترین و کامل‌ترین هدف اصلی** انسان (فند الله) اشاره دارد.
 ۲- افراد زیرک با انتخاب خدا (فند الله) به عنوان **هدف اصلی** زندگی، با یک تیر چند نشان می‌زنند. هم از بهره‌های **مادی** زندگی استفاده می‌کنند (ثواب الدنیا) و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می‌دهند (اخلاص)، جان و دل خود را به خداوند **نزدیک‌تر** می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز **آباد** می‌سازند. (فند الله ثواب الدنیا و الآخرة)

«مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا
 فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»
 (نساء، ۱۳۴)

«هرکس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.»

این مصرع از شعر زیبای مولوی می‌گوید: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست»
 ۱- این مصرع را به صورت یک ضرب المثل در جایی که یک چیز، **جامع و در بردارنده چیزهای دیگر** است، استفاده می‌کنند.
 ۲- به میزانی که هدف‌ها **برتر و جامع‌تر** باشند، **هدف‌های بیشتری** را در درون خود جای می‌دهند.
 ۳- معمولاً آدم‌های **زیرک و هوشمند** هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند». **تناسب معنایی**: آیه شریفه: «من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة»، مصداق با یک تیر چند نشان زدن است. و با رسیدن به هدف مطرح شده در این آیه، مفهوم مصرع: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» تحقق می‌یابد.

«ای دوست، شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟
 ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟
 ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟
 خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟
 یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد؟
 یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟»
پیام ابیات: ۱- مفهوم کلی این ابیات، به انتخاب خداوند به عنوان **برترین و اصلی‌ترین** هدف انسان اشاره دارد.
 ۲- **برترین هدف** انسان خداوند است چراکه تنها خداوند می‌تواند روح پایان‌ناپذیر (بی‌نهایت طلب) انسان را سیراب کند و زمینۀ شکوفاشدن **تمامی استعدادهای** متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد.

سوالات برگزیده درس اول

- ۱- این مفهوم که تلاش آدمی برای بهره بردن از بهره‌های مادی نه تنها مذموم نیست بلکه با رعایت شروطی آبادانی سرای آخرت را نیز به همراه دارد، از توجه در پیام کدام آیه شریفه قابل درک است؟ ۴
- ۱ «و ما هذه الحیاة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهی الحیوان لو كانوا یعلمون»
- ۲ «و ما خلقنا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»
- ۳ «أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ»
- ۴ «من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة»

۲- گام نهادن در این دنیا، چه فرصتی را برای انسان فراهم کرده است؟ و بر این اساس، امام علی (ع) او را از پرداختن به چه کارهایی منع کرده است؟ ۴

- ۱ بر خورداری از استعدادها - کم ارزش
 ۲ رسیدن به هدف - کم ارزش
 ۳ بر خورداری از استعدادها - لهو
 ۴ رسیدن به هدف - کم ارزش

۳- عبارت شریفه: «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ» چه پیامی را به ذهن مخاطب منتقل می کند؟ ۲

- ۱ اگر جمله چیزها را فراموش نکنی و آن را فراموش کنی، تو را باک نیست.
 ۲ هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند.
 ۳ اگر هدفهای دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدفهای اخروی می شوند.
 ۴ آدمهای زیرک و هوشمند هدفهای خود را به گونه‌ای انتخاب می کنند که «با یک تیر چند نشان بزنند.»

۴- بر اساس تعالیم اسلامی، کدام یک می تواند معیار انتخاب برترین هدف اصلی ما باشد؟ ۲

- ۱ بهتر بتواند پاسخگوی دو ویژگی متنوع بودن استعدادهای انسان و بی نهایت طلبی او باشد.
 ۲ همه استعدادهای متنوع او را دربرگیرد و در جایی متوقف نشود.
 ۳ اصل قرار گرفتن این هدف، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نشود.
 ۴ به گونه‌ای باشد که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزند.»

۵- پیام بیت: «ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟ / یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟»، نمایانگر مفهوم کدام آیه شریفه است؟ ۳

- ۱ «و ما آسمانها و زمین و آن چه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم.»
 ۲ «و می گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.»
 ۳ «و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.»
 ۴ «بعضی از مردم می گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.»

۶- این پیام که: «اگر کسی هدفهای پایان ناپذیر را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آن تلاش کند به هدف خود خواهد رسید.»، با پیام کدام آیه شریفه مرتبط است؟ ۲

- ۱ «بعضی از مردم می گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.»
 ۲ «اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند سریع الحساب است.»
 ۳ «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می دهیم ...»
 ۴ «و ما آسمانها و زمین و آن چه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم، آنها را جز به حق خلق نکردیم.»

۷- تفاوت‌های میان هدف انسان و موجودات دیگر ریشه در چه چیزی دارد؟ و توجه به هدفهای فرعی از دیدگاه اسلام چه حکمی دارد؟ ۳

- ۱ نوع نگاه و اندیشه آدمی - به کلی از کمالات باز می دارند.
 ۲ ویژگی‌های خاص انسان - به کلی از کمالات باز می دارند.
 ۳ نوع نگاه و اندیشه آدمی - ضروری و خوب است.
 ۴ ویژگی‌های خاص انسان - ضروری و خوب است.

۸- این مصرع از شعر: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست»، مفهوم کدام آیه را به زیبایی به تصویر کشیده است؟ ۱

- ۱ «اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند سریع الحساب است.»
 ۲ «اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.»
 ۳ «گفتند: زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست همواره گروهی از ما می میریم و گروهی زنده می شویم...»
 ۴ «آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی کنید؟»

۹- مولوی تعبیر «جای افسوس و خنده نباشد؟» را در چه مورد بیان کرده است؟ ۱

- ۱ تو گویی اگرچه آن کاری که خدا مرا برای آن آفریده نمی کنم در عوض، چندین کار دیگر انجام می دهم.
 ۲ اگر جمله چیزها را فراموش کنی و به‌جا نیاوری و مقصود از آفرینش خود را فراموش کنی.
 ۳ تو گویی اگرچه آن کاری که خدا جهان را برای آن آفریده نمی کنم در عوض، چندین کار دیگر انجام می دهم.
 ۴ اگر جمله چیزها را فراموش نکنی و به‌جا آوری و تو را باک از فراموشی مقصود از آفرینش خود باشد.

۱۰- پیام آیه شریفه: «و بعضی می گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتشی نگاه دار.» یادآور چه مفهومی در خصوص اهداف مادی و معنوی انسان است؟ ۱

- ۱ تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا ضروری و خوب است.
- ۲ هر گونه توجهی به دل‌بستگی‌های مادی، انسان را از زیبایی‌های پایدار باز می‌دارد.
- ۳ بی‌توجهی به اهداف فرعی و دنیوی امری پسندیده و توصیه شده است.
- ۴ هدف‌های اصلی مستقل و کاملاً جدای از اهداف دنیوی ما هستند.

۱۱- عبارت «برخی از هدف‌ها به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز دربردارند و رسیدن به آن‌ها مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز هست»، مبین کدام مورد است؟ ۲

(خارج از کشور ۹۸)

- ۱ «و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به حق آفریدیم.»
- ۲ «هرکس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد، نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.»
- ۳ «این دنیا، جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت زندگی حقیقی است اگر می‌دانستند.»
- ۴ «براستی که پیامبرانمان را همراه با دلایل روشن فرستادیم ... تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.»

(خارج از کشور انسانی ۹۸)

۱۲- در فرایند انتخاب هدف، کدام آیه شریفه مصداق «یک تیر و چند نشان» است؟ ۲

- ۱ «قل إن صلاتی و سُکّی و محیای و مماتی لله ربّ العالمین» «من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة»
- ۲ «و من یتوکل علی الله فهو حسبه إن الله بالغ امره»
- ۳ «و ما خلقت الجن و الإنس إلا ليعبدون»

(تجربی ۹۸)

۱۳- بیت زیر به دنبال انتقال کدام مفهوم به مخاطب است؟ ۳

- «ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو
یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد»
- ۱ انسان در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است.
 - ۲ برخی با خوبی‌ها و زیبایی‌های درون خود به دنبال هدف می‌گردند.
 - ۳ برخی از هدف‌ها به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز در بر دارند.
 - ۴ افرادی هستند که به حیات دنیوی راضی شده اند و به آن آرام گرفته‌اند.

۱۴- خداوند، برگزیدن هوشمندانه هدف زندگی را در کدام عبارت شریفه متذکر شده است و خطاب به چه کسانی آن را تبیین می‌کند؟ ۳

(قلم‌چی ۹۸)

- ۱ «ما خلقناهما إلا بالحق» - «من کان یرید العزّه»
- ۲ «ما خلقناهما إلا بالحق» - «من کان یرید ثواب الدنیا»
- ۳ «فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة» - «من کان یرید ثواب الدنیا»
- ۴ «فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة» - «من کان یرید العزّه»

۱۵- پیام آیه شریفه «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنده‌گی در آن وارد شود»، چیست؟ ۴

(قلم‌چی ۹۷)

- ۱ هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند.
- ۲ برخی هدف‌ها پایان‌ناپذیرند و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند.
- ۳ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.
- ۴ اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.

★★☆☆☆

گزینه ۲ چهار

۳

آیه شریفه: «و ما خلقنا السموات و الأرض و ما بینهما لاعین ما خلقناهما الا بالحق»، به خوبی دلالت بر این دارد که جهان آفرینش بی‌هدف و عبث نیست (و ما بینهما لاعین) و هر موجودی براساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است. (ما خلقناهما الا بالحق) این فرمایش امام علی^(ع): «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند»، تأکیدی بر مفهوم آیات شریفه: «و ما خلقنا السموات و الارض و ما بینهما لاعین ما خلقناهما الا بالحق» است.

تمرین تست‌زنی: برای پاسخ دادن به این نوع تست‌ها که صورت سؤال یا گزینه‌های نامفهومی دارند، بهتر است از روش حذف گزینه‌های نادرست استفاده شود. گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴)، به انتخاب هدف در زندگی انسان اشاره دارند در صورتی که آیه مرد سؤال به هدفمند بودن آفرینش جهان و انسان اشاره دارد.

★★☆☆☆

گزینه ۲ چهار

۴

برترین هدف اصلی ما آن هدفی است که همه استعدادهای متنوع ما را دربرگیرد (جامع‌بودن) و در جایی متوقف نشود (بی‌نیابت‌طلبی) و نهال وجود ما را به درختی پرپار و زیبا تبدیل کند به طوری که سراسر وجود ما را شادابی، بالندگی، شور و نشاط فرا گیرد.

توضیح: هدفی که بهتر بتواند پاسخگوی دو ویژگی «متنوع بودن استعدادها و انسان» و «بی‌نیابت‌طلبی او» باشد، آن هدف، کامل‌تر است. گزینه‌های (۱) و (۴)، به هدف کامل‌تر انسان اشاره دارند نه به برترین هدف اصلی ما.

★★☆☆☆

گزینه ۳ چهار

۵

بیت: «ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟ / یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟»، به انتخاب خداوند به عنوان برترین و اصلی‌ترین هدف انسان اشاره دارد. و آیه گزینه (۳) نیز به اهداف اصلی و پایان‌ناپذیر اشاره دارد.

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها: گزینه (۱)، به هدفمندی جهان و گزینه (۲)، به بهره‌مندی از نیروی عقل و خرد برای طی مسیر کمال و گزینه (۴)، به هدف‌های مادی و پایان‌پذیر اشاره دارد.

★★☆☆☆

گزینه ۲ چهار

۶

نصب و بهره داشتن از کار در آیه شریفه: «پایان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند سریع‌الحساب است»، نتیجه انتخاب هدف‌های اصلی و پایان‌ناپذیر است که عبارت صورت سؤال هم به این نوع هدف‌ها اشاره دارد.

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها: گزینه‌های (۱) و (۳)، به هدف‌های مادی و پایان‌پذیر اشاره دارند. گزینه (۲)، بیانگر هدفمندی جهان است و به هدف‌های اصلی و فرعی انسان اشاره ندارد.

★★☆☆☆

گزینه ۳ چهار

۷

میان هدف انسان و موجودات دیگر همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت‌هایی وجود دارد. تفاوت‌هایی (مملول) که به ویژگی‌های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات (مملت) بازمی‌گردد. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

پاسخ نامه تشریحی

★★☆☆☆

گزینه ۴

۱

افراد زیرک با انتخاب خدا (فندالله) به عنوان هدف اصلی زندگی، با یک تیر چند نشان می‌زنند. هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند (نواب الدنيا) و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می‌دهند (اخلاص)، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند. (فندالله نواب الدنيا و الآخرة)

روش مطالعه: برای مطالعه مؤثر دین و زندگی و کسب درصد بالایی در این درس، توصیه می‌کنیم به روش زیر عمل کنید:

۱- ابتدا درس‌نامه هر درس را چند بار به صورت روزنامه‌وار مطالعه کنید تا با مفاهیم و محتوای کلی آن درس آشنا شوید.

۲- پس از درک مفهوم کلی هر درس، متن درس‌نامه را به صورت عمیق دوره کنید و جزئیات آن را به ذهن بسپارید.

۳- پس از یادگیری متن درس، آیات و روایات و اشعار آن را با توجه به مفهوم کلی درس و ارتباط با موضوع آن قسمت، به صورت دقیق‌تر بررسی نموده و پیام آن‌ها را به خاطر بسپارید.

۴- ترجیحاً یک هفته بعد از مطالعه هر درس، به تست‌های خط به خط و مفهومی پاسخ دهید. اگر می‌بینید که تعداد تست‌ها زیاد است، می‌توانید آنها را به صورت زوج یا فرد و یا با مضرب مشخصی پاسخ دهید.

۵- توصیه می‌شود قبل از شرکت در آزمون‌های آزمایشی و همچنین در دوره‌نهایی خود در خرادما، به تست‌های سراسری پاسخ دهید.

★★☆☆☆

گزینه ۴ چهار

۲

انسان نیز مانند موجودات دیگر، از این قاعده کلی (ما خلقناهما الا بالحق) جدا نیست و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است. هدفی که گام نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف (قرب الیه) به او داده شده است. از این‌رو، حضرت علی^(ع) هر گاه که مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد: «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند. و او را به خود واگذارند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.»

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها: قسمت دوم گزینه (۱) نادرست است، زیرا امام علی^(ع) از پرداختن به کارهای لغو و بی‌ارزش نهی کرده است نه کم ارزش. قسمت اول گزینه (۲) نادرست است، زیرا گام نهادن در این دنیا فرصتی برای شکوفا کردن استعدادهای انسان است نه برخورداری از استعدادهایی که از قبل دارد.

گزینه ۲ چهار

۱۲

به میزانی که هدفها، برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند. معمولاً آدم‌های **زیرک** و **هوشمند** هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند». آیه شریفه: «من کان یرید ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا والآخرة»، بیانگر این حقیقت است که افراد **زیرک** با انتخاب خدا (فَعِنْدَ اللَّهِ) به عنوان هدف اصلی زندگی، با یک تیر چند نشان می‌زنند. هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند (ثواب الدنيا) و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می‌دهند (إِخْلَاصًا)، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند. (فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ)

گزینه ۳ چهار

۱۳

بیت: «ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو / یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد»، به انتخاب خداوند به عنوان **برترین** و **اصلی‌ترین** هدف انسان اشاره دارد که جامع و در بر دارنده تمام هدف‌های اصلی انسان است. **تمرین تست‌زنی** برای پاسخ دادن به این نوع تست‌ها، باید با در نظر گرفتن موضوع و آیات و عبارات‌های آن موضوع پاسخ داد.

گزینه ۳ سه

۱۴

آیه شریفه: «من کان یرید ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا والآخرة»، بیانگر این حقیقت است که افراد زیرک با انتخاب خدا (فَعِنْدَ اللَّهِ) به عنوان هدف اصلی زندگی، با یک تیر چند نشان می‌زنند. هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند (ثواب الدنيا) و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می‌دهند (إِخْلَاصًا)، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند. (فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ)

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها (۱) و (۳) مربوط به مقدمه دوم می‌باشند و در گزینه (۴)، عبارت «پدیده‌ها وجودشان از خودشان است» نادرست است.

گزینه ۴ سه

۱۵

آیه شریفه: «أَنْ كَسَّ كَسَّ تَنْهَاهُ زَنْدُكِي زَوْدُكَرْ دُنْيَا رَا مِي طَلِبْدِهْ، أَنْ مَقْدَارُ أَنْ رَا كِهْ بَخَوَاهِيمْ - وَ بَهْ هَرْ كَسَّ ارَادَهْ كَنِيمْ - مِي دَهِيمْ؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود»، به هدف‌های **فرعی** و **پایان‌پذیر** و **دنیوی** اشاره دارد. این هدف‌ها اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها سایر گزینه‌ها به هدف‌های اصلی و پایان‌ناپذیر یا اخروی اشاره دارند.

تمرین تست‌زنی برای پاسخ دادن به این تست، که گزینه‌هایی نزدیک به هم دارد، فقط باید از طریق حذف گزینه‌های نادرست عمل کنید تا به پاسخ صحیح برسید. قسمت اول گزینه‌های (۱) به علت وجود تفاوت‌ها در هدف‌های انتخابی انسان‌ها دارد نه تفاوت میان هدف انسان و موجودات دیگر. قسمت دوم گزینه (۲) نادرست است، زیرا تنها توجه بیش از حد به هدف‌های فرعی انسان را از هدف‌های اصلی باز نمی‌دارند.

گزینه ۱ پنج

۸

این مصرع از شعر: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست»، بیانگر این مفهوم است که به میزانی که هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند. آیه شریفه: «بِئَانِ أَنْ كَارْ خَوْذِ نَصِيبِ وَ بَهْرَهَائِي دَارِنْدُ؛ و خداوند سریع‌الحساب است»، به هدف‌های اصلی که برتر و جامع‌تراند اشاره دارد.

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها گزینه (۲)، به بهره‌مندی از نیروی عقل و خرد برای رسیدن به کمال و گزینه (۳)، به دیدگاه منکرین معاد و گزینه (۴)، به هدف‌های فرعی و پایان‌پذیر اشاره دارد.

گزینه ۱ چهار

۹

مولوی درباره ضرورت توجه به هدف زندگی می‌گوید: «اگر گویی اگرچه آن کاری که خدا مرا برای آن آفریده نمی‌کنم در عوض، چندین کار دیگر انجام می‌دهم، گویم آدمی را برای آن کارهای دیگر نیافریده‌اند. همچنان باشد که تو شمشیر جواهرنشانی که قیمت نتوان بر آن گذاشت - و تنها در خزائن ملوک از آن بتوان یافت - آورده باشی و آن را ساطور گوشت‌گندیده‌ای کنی و با دیک زربین را بیآوری و در آن شلغم پیزی و بگویی که من اینها را معطل نگذاشته و به کار گرفته‌ام! جای افسوس و خنده نباشد؟»

روشن مطالعه برای پاسخ دادن به این نوع سوالات که از متن حدیث یا آیه طرح شده و کاملاً حفظی هستند، باید عین عبارات‌های کتاب را به خاطر بسپارید.

گزینه ۱ سه

۱۰

در آیات قرآن سخن از هدف‌های اصلی و فرعی است، که هر دو خوب می‌باشند و برای زندگی ما **ضروری** هستند. مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و از رفتن به سوی کمالات بازدارند. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه **ضروری** و **خوب** است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها با توجه به توضیح بالا سایر گزینه‌ها نادرست است.

گزینه ۲ چهار

۱۱

هدف‌های برتر و جامع‌تر به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز دربردارند و رسیدن به آن‌ها مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز هست. آیه شریفه: «من کان یرید ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا والآخرة»، خداوند را اصلی‌ترین و برترین هدف انسان معرفی می‌کند که جامع هدف‌های دیگر است.

دلیل نادرستی سایر گزینه‌ها گزینه (۱)، به هدفمند بودن نظام آفرینش و گزینه (۳)، به دیدگاه انبیای الهی درباره زندگی پس از مرگ انسان و گزینه (۴)، به برقراری عدالت اجتماعی از اهداف اصلی انبیای الهی اشاره دارد.

کتاب دوم

دین و زندگی موضوعی

دسته‌بندی تمام آیات

و روایات در ۱۲ موضوع مختلف

مانند علت، معلول، قضا و قدر و ...

+

یک آزمون کار برای هر موضوع

موضوع هفتم: گستره تاریخ و پایان تاریخ

موضوع هشتم: سیمای ...، ویژگی ...، درباره ...

موضوع نهم: مخاطب آیات و روایات

موضوع دهم: اشعار

موضوع یازدهم: احادیث

موضوع دوازدهم: گفتار بزرگان

موضوع اول: انواع توحید

موضوع دوم: ضرورت و امکان معاد

موضوع سوم: حیات پس از مرگ

موضوع چهارم: علت و معلول

موضوع پنجم: قضا و قدر

موضوع ششم: سنت‌های الهی

علت و معلول

اصل علیت } «وجود هر حادثه، نیازمند به علت است»
و یا به عبارت دیگر، این که «هر حادثه، علتی دارد.»

تعریف معلول: معلول، آن چیزی است که وجودش وابسته و متوقف بر وجود چیز دیگر است.

نکته: معلول معمولاً با کلماتی مانند: «مولود»، «بازتاب»، «تجلی»، «تابع»، «برخاسته از»، «نتیجه» و «پیامد» بیان می‌شود.
راه تشخیص معلول: معلول پس از علت به وجود می‌آید، بنابراین مؤخر از علت است، یعنی در مقایسه بین علت و معلول، چیزی که مقدم باشد «علت» است و چیزی که بعداً به وجود آمده است، «معلول» می‌باشد.
مثال: در رابطه بین توکل به خدا و آرامش، توکل مقدم بر آرامش است یعنی ابتدا توکل وجود دارد و پس از آن آرامش به وجود می‌آید.

تعریف علت } علت: آن چیزی است که به معلول وجود می‌دهد.
و یا علت: «آن چیزی است که معلول در کبان و هستی خود به او نیازمند است»

- انواع علت
- ۱- علت فاعلی } آن عاملی است که با عمل خود، چیزی را به وجود می‌آورد. (به وجود آورنده)
مانند نقاش و یا نویسنده‌ای که اثرش را خلق می‌کند.
 - ۲- علت مادی } آن چیزی است که جنس هر موجودی را تشکیل می‌دهد.
مانند برنز برای مجسمه و نقره برای جام
 - ۳- علت صوری } شکل یا صورتی است که از ماهیت و نوع یک پدیده حکایت می‌کند.
مثل شکل و الگوی پیراهن
 - ۴- علت غایی } آن چیزی است که کار برای آن انجام می‌گیرد. (هدف انجام کار)
مانند تندروستی که علت پیاده‌روی است.

توجه: از بین انواع علت‌ها، علت فاعلی و غایی بیشتر مورد توجه طراحان سؤالات کنکور بوده است.

نکته: علت با کلماتی مانند: «زاینده»، «متبوع»، «مسبب»، «مقدمه»، «عامل» و «زمینه‌ساز» بیان می‌شود.

راه تشخیص علت از معلول } علت وجود دهنده به معلول است، پس تقدم وجودی بر معلول دارد؛
یعنی ابتدا علت وجود پیدا می‌کند و سپس معلول پس از علت وجود پیدا می‌کند.

سؤال: بین «وجدان» و «بازدارندگی از راحت‌طلبی» کدام تقدم وجودی دارد؟ (یعنی هر کدام اول وجود داشته باشد، علت است)

تمرین: در مثال‌های زیر علت و معلول را مشخص کنید.

- ۱- گرایش به نیکی، نفس لوامه ۲- سعادت یافتن مرگ، زندگی همراه با ننگ و ذلت ۳- بندگی، درک فقر ۴- توحید در مالکیت، توحید در ولایت ۵- سنت امداد عام الهی، رحمت واسعة الهی ۶- تعدد انبیاء، پایین بودن سطح درک انسان‌ها
- ۷- عدم تأثیر فریب‌کاری مدعیان «مهدویت در طول تاریخ»، حضور «مهدی (عج)» در جامعه و معلوم بودن مشخصات او
- ۸- یاد خدا و دوری از فحشا ۹- صبر، عزم ۱۰- شکل‌گیری حکومت امویان، اختلاف و تفرقه میان مسلمانان

آیه شریفه: (فرقان، ۴۳)

توضیح بیشتر: درس ۳ دوازدهم

«أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأُنْت تَكُونُ عَلَيْهِ وَكَيْلًا»

پیام: هدایت ناپذیری (ا فانت تكون عليه وکيلا) ← از ثمرات شرک عملی فردی (من اتخذ إلهه هواه) است.

آیه شریفه: (حج، ۱۱)

توضیح بیشتر: درس ۳ دوازدهم

«وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَ إِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَ الآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ»

پیام: ۱- دو عبارت قرآنی: «فان اصابه خير اطمان به» و «وإن أصابته فتنة انقلب على وجهه» ← نتیجه «يعبد الله على حرف» است. ۲- دو عبارت قرآنی: «خسر الدنيا والآخرة» و «ذلك هو الخسران المبين» ← به صورت مستقیم نتیجه «وإن أصابته فتنة انقلب على وجهه» و به صورت غیر مستقیم نتیجه «يعبد الله على حرف» می باشد.

آیه شریفه: (ممتحنه، ۱)

توضیح بیشتر: درس ۳ دوازدهم

«بَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَ عَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تَلْقَوْنَ إِيَّهِمْ بِالْمُؤَدَّةِ وَ قَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ...»

پیام: کافر شدن دشمنان خدا (عدوی و عدوكم) به دین حقی است که برای مؤمنان آمده (و قد كفروا بما جاءكم من الحق) ← دلیل صدور فرمان الهی «لا تتخذوا عدوی و عدوكم اولياء» است.

امیرالمؤمنین علی^(ع) می فرماید:

توضیح بیشتر: درس ۴ دوازدهم

«خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.»

پیام: از دیدگاه امام علی^(ع)، علت و فلسفه وجوب روزه ← ابتلای (=آزمایش) اخلاص افراد است.

از دیدگاه قرآن کریم، علت و فلسفه وجوب روزه ← تقویت تقوا (العلکم تتقون) می باشد. (درس ۱۰ دم)

پیامبر اکرم^(ص) می فرماید:

توضیح بیشتر: درس ۴ دوازدهم

«هر کس بتواند چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه های حکمت و معرفت از دل و زبانش جاری خواهد شد.»

پیام: رسیدن به درجاتی از بصیرت و روشن بینی که می تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود. ← معلول در اختیار انسان قرار گرفتن حکمت به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست

آیه شریفه: (فاطر، ۴۱)

توضیح بیشتر: درس ۵ دوازدهم

«إِنَّ اللَّهَ يُمِصُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ أَنْ تَزُولَا وَ لَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ»

پیام: حفظ جهان از زوال و نابودی ← معلول تدبیر جهان توسط خدای حکیمی است که حکمتش بر پایه علم و قدرت اوست.

آیه شریفه: (یس، ۴۰)

توضیح بیشتر: درس ۵ دوازدهم

«لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَ لَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ»

پیام: دو عبارت شریفه: «لا الشمس ينبغي لها أن تدرک القمر»، «و لا اللیل سابق النهار» و «و كل في فلك يسبحون» ← از تقدیرات الهی و ناشی از «علم الهی» است.

آیه شریفه: (عنکبوت، ۶۹)

توضیح بیشتر: درس ۶ دوازدهم

«وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»

پیام: دو عبارت: «لنهديهم سبلنا» و «وإن الله لمع المحسنين» ← نتیجه تلاش و مجاهده در راه خداوند (والذين جاهدوا فينا) است.

آیه شریفه: (عنکبوت، ۶۹)

توضیح بیشتر: درس ۶ دوازدهم

«كَلَّا نُمِدُّ هُوَآءَ وَ هُوَآءٍ مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا»

پیام: امداد عام الهی که شامل هر دو گروه نیکوکاران و بدکاران می‌شود، (نمد هُوَآءَ و هُوَآءِ) ← ناشی از رحمت و وسعۀ الهی است. (من عطاء ربک)

آیه شریفه: (آل عمران، ۱۷۸)

توضیح بیشتر: درس ۶ دوازدهم

«وَ لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ لِيُزِدُوا إِثْمًا وَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ»

پیام: علت مهلت دادن به گناه کاران در سنت املا و استدراج این است ← تا روز به روز بار گناهانشان سنگین‌تر (بیزدادوا! اثماً) و عذاب آخرتشان دردناک‌تر شود. (و لهم عذاب مهین)

آیات شریفه: (اعراف، ۱۸۲ و ۱۸۳)

توضیح بیشتر: درس ۶ دوازدهم

«وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَ أَهْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ»

پیام: به تعبیر قرآن، گرفتار شدن تکذیب‌کنندگان به «استدراج» و «املاء» (و املی لهم) ← ناشی از «کیدى متین» می‌باشد.

آیه شریفه: (اعراف، ۹۶)

توضیح بیشتر: درس ۶ دوازدهم

«وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ لَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»

پیام: ۱- گشوده شدن درهای رحمت الهی به روی برخی جوامع (فتحننا عليهم بركات من السماء والأرض) ← معلول برخورداری آن جوامع از ایمان و تقوا می‌باشد.

۲- گرفتار شدن برخی جوامع به عذاب‌ها (فأخذناهم بما كانوا يكسبون) ← معلول آلوده شدن آن جوامع به گناهان است. (و لكن كذبوا)

امام صادق^(ع) می‌فرماید:

توضیح بیشتر: درس ۶ دوازدهم

«إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ، كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بِلَائِهِ»

پیام: افزایش ایمان (کلما زيد في ايمانه) ← علت سخت‌تر شدن امتحان الهی برای افراد مؤمن (زيد في بلائه) است.

آیه شریفه: (نساء، ۱۷۵)

توضیح بیشتر: درس ۷ دوازدهم

«فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ اعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةِ مِنِّهِ وَ فَضْلِ وَ يَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمًا»

پیام: بر اساس این آیه، «برخورداری از رحمت و فضل الهی (فسيدخلهم في رحمة منه و فضل)» و «هدایت شدن به صراط مستقیم (و يهديهم إليه صراطا مستقيما)» ← از آثار و نتایج معنوی «ایمان به خداوند» و «تمسک جستن به او» می‌باشد.

آیه شریفه: (زمر، ۵۳)

توضیح بیشتر: درس ۷ دوازدهم

«قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ»

پیام: هیچ‌یک از بندگان خدا (عبادی) اعم از مشرک و مؤمن هر چند گناهان زیادی هم که داشته باشند، نباید از رحمت خداوند مأیوس باشند (لا تقنطوا من رحمة الله - معلول)، ← چراکه با انجام توبه، خداوند تمامی گناهان انسان را می‌بخشد. (إن الله يغفر الذنوب جميعا - علت)

آیه شریفه: (فرقان، ۷۰)

توضیح بیشتر: درس ۷ دوازدهم

«کسی که باز گردد و ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد، خداوند گناهان آنان را به حسنات تبدیل می‌کند زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است.»

پیام: از دیدگاه قرآن، عبارت شریفه: «تبدیل شدن گناهان به حسنات» ← نتیجه و مولود «توبه و ایمان و عمل صالح» است.

آیه شریفه: (بقره، ۶۲)

توضیح بیشتر: درس ۹ دوازدهم

«مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»

پیام: برخورداری از این سه مورد: «فلهم اجرهم عند ربهم»، «و لا خوف عليهم» و «و لا هم يحزنون» ← معلول سه چیز است: ۱- ایمان به خدا ۲- ایمان به آخرت ۳- انجام عمل صالح

آزمون کار: علت و معلول

پس از مطالعه و یادگیری نکات و آیات همین بخش، به سوالات زیر پاسخ دهید. (زمان پیشنهادی: ۱۲ دقیقه)

۵۵۱- فعالیت‌هایی که آدمی در طول زندگی انجام می‌دهد، ریشه در چه عواملی دارد و کدام آیه شریفه، به کمال آن اشاره نموده

است؟ ۴

(ریاضی ۹۸)

۱ اعتقادات و معرفت‌ها - «و الَّذِينَ جَاهَدُوا فِيْنَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا...»

۲ دلبستگی‌ها و محبت‌ها - «و الَّذِينَ جَاهَدُوا فِيْنَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا...»

۳ اعتقادات و معرفت‌ها - «و مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا...»

۴ دلبستگی‌ها و محبت‌ها - «و مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا...»

۵۵۲- این درخواست که «لا تكلني إلى نفسي طرفة عين ابدأ»، ثمره فهم کدام مسئله است؟ ۴

(انسانی ۹۸)

۱ آفرینش همه تنبیه خداوند

۲ به صحرا بنگرم صحرا تو بینم

۳ دلی کز معرفت نور و صفا دید

۴ ما همه شیران ولی شیر علم

دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار

به دریا بنگرم دریا تو بینم

به هر چیزی که دید اول خدا دید

حمله‌مان از باد باشد دم به دم

۵۵۳- اگر مردم ایمان بیاورند و اهل تقوا باشند چه نتیجه‌ای می‌بینند و در غیر این صورت گرفتار کدام مسئله خواهند شد؟ ۴

(تجربی ۹۸)

۱ «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ» - «وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ»

۲ «لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتِ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ» - «وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ»

۳ «كُلًّا نُمِدُّ هُوْلَاءَ وَ هُوْلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ» - «فَأَخَذْنَا هُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»

۴ «لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتِ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ» - «فَأَخَذْنَا هُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»

۵۵۴- دستاورد سنت ابتلاء برای انسان چیست و کدام عبارت قرآنی به آن اشاره دارد؟ ۲

(انسانی ۹۸)

۱ نتیجه عمل انسان‌ها را مشخص می‌کند - «وَأُمْلِي لَهُمْ إِنْ كِيدِي مَتِينٌ»

۲ هویت و شخصیت انسان‌ها ساخته می‌شود و شناخته می‌گردد - «وَوَبَّلُوكُم بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً»

۳ ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن می‌باشد - «سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»

۴ خداوند امکانات و لوازم رسیدن به هدف‌های هر فرد را فراهم کرده است - «لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتِ مِنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ»

۵۵۵- عمل به آیه شریفه: «مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا»، چه ثمره‌ای دارد و این موضوع به کدام پیامد اعتقاد به

(زبان ۹۸)

معاد اشاره می‌کند؟ ۴

۱ دل نبستن به زندگی دنیا - گذرا بودن زندگی دنیوی

۲ دچار نشدن به حزن و اندوه - گذرا بودن زندگی دنیوی

۳ دل نبستن به زندگی دنیا - باز شدن پنجره امید و روشنائی به روی انسان

۴ دچار نشدن به حزن و اندوه - باز شدن پنجره امید و روشنائی به روی انسان

۵۵۶- با دقت در آیه شریفه: «يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ»، نتیجه پوشش توصیه شده، کدام مورد است؟ ۳ (هنر ۹۸)

- ۱) مشخص شدن حدود حجاب زنان
۲) عفاف زن و محافظت در مقابل افراد بی بندوبار
۳) وجوب حجاب برای زنان و دختران پیامبر
۴) جاهلانه بودن زیاده روی در آراسته کردن خود

۵۵۷- با دقت در آیه شریفه: «و من آیاته أن خلق لكم من أنفسكم أزواجا لتسكنوا إليها و جعل بینكم مودة و رحمة إن فی ذلك

- لآیات لقوم یتفکرون» از کدام قسمت آیه، به ترتیب «برابری زن و مرد» و «نتیجه ازدواج» مستفاد می‌گردد؟ ۱ (ریاضی ۹۷)
- ۱) «من أنفسكم أزواجا» - «لتسكنوا إليها»
۲) «جعل بینكم مودة و رحمة» - «لتسكنوا إليها»
۳) «من أنفسكم أزواجا» - «لآیات لقوم یتفکرون»
۴) «جعل بینكم مودة و رحمة» - «لآیات لقوم یتفکرون»

۵۵۸- چرا کافران بعد از مرگ علاقمند به بازگشت هستند و علت آن چیست؟ ۴ (هنر ۹۶)

- ۱) «علی عمل صالحا فیما ترکت» - جزای اعمال خود را می‌بینند و دچار شدیدترین عذاب می‌شوند.
۲) «یتبؤا الإنسان یومئذ بما قدم و أخر» - جزای اعمال خود را می‌بینند و دچار شدیدترین عذاب می‌شوند.
۳) «یتبؤا الإنسان یومئذ بما قدم و أخر» - اموری را درک و مشاهده می‌کنند که درک آن‌ها در دنیا ممکن نبود.
۴) «علی عمل صالحا فیما ترکت» - اموری را درک و مشاهده می‌کنند که درک آن‌ها در دنیا ممکن نبود.

۵۵۹- قرآن کریم چه دلیلی را برای مهلت دادن خداوند به کافران و بدکاران بیان می‌نماید؟ ۲ (خارج از کشور ۹۵)

- ۱) «و ما کان عطاء ربک محظورا»
۲) «انما نملی لهم لیزدادوا اثما»
۳) «و املی لهم ان کیدی متین»
۴) «سنستدرجهم من حیث لا یعلمون»

۵۶۰- با توجه به آیات سوره مبارکه آل عمران ثمره محبت راستین به خداوند چیست و چه نتیجه‌ای در بر دارد؟ ۳ (ریاضی ۹۵)

- ۱) «فاتبعونی» - «فلا خوف علیهم و لا هم یحزنون»
۲) «أشدّ حبا لله» - «فلا خوف علیهم و لا هم یحزنون»
۳) «فاتبعونی» - «یحیبکم الله و یغفر لکم ذنوبکم»
۴) «أشدّ حبا لله» - «یحیبکم الله و یغفر لکم ذنوبکم»

۵۶۱- با توجه به آیه شریفه: «وعد الله الذین آمنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض ...»، ثمره جانشینی مؤمنان

در زمین و استقرار دین خداوند و تبدیل بیم آن‌ها به ایمنی، کدام است؟ ۱ (تجربی ۹۵)

- ۱) «یعبدوننی لا یشرکون بی شیئا»
۲) «و نجعلهم ائمة و نجعلهم الوارثین»
۳) «ان الارض یرثها عبادی الصالحون»
۴) «لیظهره علی الدین کله و لو کره المشرکون»

۵۶۲- با توجه به این که رهنمودهای روشن الهی برای هدایت انسان به دست ما رسیده، ثمره اطاعت و زبان نافرمانی، کدام

است؟ ۱ (زبان ۹۵ با تغییر)

- ۱) «فمن ابصر فلنفسه و من عمی فلیها»
۲) «و لئن زالتا إن أمسکهما من أحد من بعده»
۳) «إنّا هدیناه السبیل إما شاکرا و إما کفورا»
۴) «لا الشمس ینبغی لها أن تدرک القمر»

۵۶۳- عکس‌العمل نشان دادن انسان در مقابل گناه و زشتی، برخاسته از ... است که آیه شریفه ... حاکی از آن است. ۲ (ریاضی ۸۹)

- ۱) وجدان اخلاقی و نفس ملامت‌گر او - «لا أقسم بیوم القیامة و لا أقسم بالنفس اللّوامة»
۲) گرایش او به نیکی‌ها و زیبایی‌ها - «و نفس و ما سواها فألهمها فجورها و تقواها»
۳) وجدان اخلاقی و نفس ملامت‌گر او - «و نفس و ما سواها فألهمها فجورها و تقواها»
۴) گرایش او به نیکی‌ها و زیبایی‌ها - «لا أقسم بیوم القیامة و لا أقسم بالنفس اللّوامة»

۵۶۴- کدام آیه، به «علت پوشش» اشاره دارد؟ ۴ (انسانی ۸۸)

- ۱) «قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن»
۲) «و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن»
۳) «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم ذلک ازکی لهم ان الله خبیر بما ینصنون»
۴) «یا ایها النبی قل لاوزاجک و بناتک و نساء المومنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان یرفرن فلا یؤذین»

۵۶۵- پیام حدیث: «إنّا معاشر الانبیاء امرنا ان نکلّم الناس علی قدر عقولهم»، این است که معلول بوده است. (هنر ۸۸) ۲

- ۱) وحدت دعوت انبیا - فطرت واحد انسان‌ها
۲) تعدد انبیا - رشد تدریجی سطح فکر اقوام و جوامع
۳) تعدد انبیا - لزوم استمرار در دعوت و ترویج پیوسته آن
۴) وحدت دعوت انبیا - لزوم استمرار در دعوت و ترویج پیوسته آن

کتاب سوم

یادآوری برترین نکات

ارائه برجسته‌ترین

و پرتکرارترین نکات دین و زندگی

مانند اعداد و ارقام، اسامی و نام‌ها و ...

یادآوری ششم: فقط، تنها

یادآوری هفتم: انواع دسته‌بندی

یادآوری هشتم: سبب، به جهت، زیرا، ...

یادآوری نهم: هر، همه و هیچ

یادآوری دهم: تر، ترین‌ها

یادآوری اول: اسامی و نام‌ها

یادآوری دوم: اعداد و ارقام

یادآوری سوم: اولین‌ها، دومین‌ها

یادآوری چهارم: لازمه‌ها

یادآوری پنجم: اصل، مبدأ منشأ و سرچشمه

یادآوری یازدهم: اصطلاحات مهم

اصطلاحات مهم

خدای حکیم: یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.

حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین: به معنای هدف‌دار بودن خلقت آنهاست.

شناخت انسان یا انسان‌شناسی: یعنی شناخت سرمایه‌ها، توانایی‌ها و استعدادهای او و چگونگی به کارگیری این سرمایه‌ها و همچنین شناخت موانع حرکت انسان در مسیر تقرب به خداوند و نحوه مقابله یا اجتناب از این موانع.

«نفس لوامه»: یعنی نفس سرزنشگر، و خداوند به آن سوگند خورده است.

«نفس اماره»: یعنی فرمان‌دهنده به بدی‌ها

مفهوم امکان معاد: یعنی معاد امری ممکن و شدنی است و خداوند بر انجام آن تواناست.

مفهوم ضرورت معاد: قرآن نه تنها معاد را امری ممکن می‌داند، بلکه وقوع آن را نیز امری ضروری و واقع نشدن آن را امری محال و ناروا معرفی می‌کند.

برزخ: برزخ در لغت به معنای فاصله و حایل میان دو چیز است.

عالم برزخ: میان زندگی دنیایی و حیات اخروی قرار گرفته است. و آدمیان، پس از مرگ وارد آن می‌شوند و تا قیامت در آن جا می‌مانند و در صورتی که نیکوکار باشند، از لذت‌های آن برخوردار و اگر بدکار و شقی باشند، از رنج‌ها و دردهای آن متألم می‌گردند.

توفی: پس از مرگ، گرچه فعالیت‌های حیاتی بدن متوقف می‌شود، اما فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح اوست، «توفی» می‌کنند. یعنی آن را به‌طور تمام و کمال دریافت می‌نمایند.

آثار ماتقدم: دامنه برخی از اعمال مانند نماز و روزه، محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ، پرونده این اعمال بسته می‌شود.

آثار ماتأخر: پرونده بسیاری از اعمال حتی بعد از حیات ما نیز باز می‌ماند و در برزخ پیوسته بر آن افزوده می‌گردد.

نفخ صور: صدایی مهیب و سهمگین آسمان‌ها و زمین را فرا می‌گیرد. و این اتفاق چنان ناگهانی رخ می‌دهد که همه را غافلگیر می‌کند؛ قرآن کریم از این واقعه به نفخ صور یاد می‌کند.

نامه عمل انسان: نامه‌های این دنیا، صرفاً گزارشی از عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده است. ولی نامه عمل انسان در آخرت، به گونه‌ای است که خود عمل و حقیقت آن را دربردارد. از این‌رو، تمام اعمال انسان در قیامت حاضر می‌شوند و انسان عین اعمال خود را می‌بیند.

دارالسلام: بهشت برای آنان سرای سلامتی (دارالسلام) است؛ یعنی هیچ نقصانی، غصه‌ای، ترسی، بیماری‌ای، جهلی، مرگ و هلاکتی و خلاصه هیچ ناراحتی و رنجی در آنجا نیست.

تجسیم عمل: عمیق‌تر و کامل‌تر از پاداش و کیفر نوع قراردادی و طبیعی است. صورت و باطن حقیقی اعمالی است که اکنون در این دنیا برای ما قابل مشاهده نیست.

مفهوم و کاربرد عزم: عزم به معنای اراده و تصمیم بر انجام کاری است. آدمی با عزم خویش، آنچه را که انتخاب کرده است، عملی می‌سازد.

«تقوا» به معنای «حفاظت» و «نگهداری» است.

انسان باتقوا: خودنگهدار است و خود را از گناه حفاظت می‌کند؛ یعنی بر خودش مسلط است. و زمام و لجام نفس خود (نفس اماره) را در اختیار دارد. و نمی‌گذارد نفس (اماره) با سرکشی او را در دره‌های هولناک گناه بیندازد.

کفاره: یعنی برای هر روز، دو ماه روزه بگیرد (که یک ماه آن باید پشت سرهم باشد) یا به شصت فقیر طعام بدهد. (به هر فقیر یک مُد)

کفاره جمع: یعنی باید هر دو کفاره یاد شده را انجام بدهد. البته اگر هر دو برایش ممکن نباشد، می‌تواند هر کدام را که ممکن است، انجام دهد. اگر کسی به چیز حرامی روزه خود را باطل کند؛ مثلاً دروغی را به خدا نسبت دهد، کفاره جمع بر او واجب می‌شود.

آراستگی: به معنای «بهتر کردن وضع ظاهری و باطنی و زیبا نمودن این دو» است.

۱- آراستگی باطنی که نتیجه برخورداری روح انسان از صفات زیبایی همچون ادب، حُسن خلق، سخاوت، مهربانی و ... است

۲- آراستگی ظاهری که نتیجه مرتب بودن وضع ظاهر و توجه به نظافت و زیبایی آن است.

کتاب چهارم

آزمون‌های دوره‌ای

۳ بار

دوره دین و زندگی

در قالب ۱۶ آزمون

آزمون دوره ۹: کل کتاب دوازدهم

آزمون دوره ۱۰: خارج از کشور عمومی ۹۸

آزمون دوره ۱۱: خارج از کشور انسانی ۹۸

آزمون دوره ۱۲: ریاضی ۹۸

آزمون دوره ۱۳: تجربی ۹۸

آزمون دوره ۱۴: هنر ۹۸

آزمون دوره ۱۵: زبان ۹۸

آزمون دوره ۱۶: انسانی ۹۸

آزمون دوره ۱: درس ۱-۶ دهم

آزمون دوره ۲: درس ۷-۱۲ دهم

آزمون دوره ۳: کل کتاب دهم

آزمون دوره ۴: درس ۱-۶ یازدهم

آزمون دوره ۵: درس ۷-۱۲ یازدهم

آزمون دوره ۶: کل کتاب یازدهم

آزمون دوره ۷: درس ۱-۵ دوازدهم

آزمون دوره ۸: درس ۶-۱۰ دوازدهم

پس از دوره درس‌های مربوط به این آزمون، از بخش اول همین کتاب، به سوالات زیر پاسخ دهید. (زمان پیشنهادی: ۱۷ دقیقه)

۶۵۱- عبارت شریفه: «گفتند: ما در سرزمین خود تحت فشار و مستضعف بودیم»، سخن کدام گروه از انسان‌ها بوده و بیانگر چه پیامی است؟ ۱

- ۱ ظالمین به خود به ملائکه - تداوم حیات و آگاهی روحانی پس از مرگ
- ۲ ظالمین به خدا به مأموران عذاب - رفع موانع حیات و آگاهی روحانی پس از مرگ
- ۳ ظالمین به خدا به ملائکه - رفع موانع گفت‌وگوی انسان با خداوند و مأموران الهی
- ۴ ظالمین به خود به مأموران عذاب - تداوم حیات و آگاهی دنیوی در برزخ

۶۵۲- امام علی (ع) در هنگام موعظه مردم، آنان را از سرگرم شدن به چیزی نهی می‌کردند؟ و دلیل آن را چه چیزی معرفی کرده‌اند؟ ۴

- ۱ لغو و بی‌ارزش - هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده است.
- ۲ لغو و بی‌ارزش - او را به خود وانگذاشته‌اند.
- ۳ لهو - او را به خود وانگذاشته‌اند.
- ۴ لهو - هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده است.

۶۵۳- مردود شمردن هرگونه تردیدی و بیان راستگوترین بودن خداوند در عبارت شریفه: «لا ریب فیہ و من اصدق من الله حدیثا»، حاکی از چه موضوعی است؟ ۲

- ۱ حتمی بودن وقوع مرگ و حیات پس از آن و گرفتار شدن به عذاب الهی
- ۲ حتمی بودن خلقت مجدد انسان‌ها و اقدام برای دفع ضرر محتمل
- ۳ قطعی بودن حدوث توفی و ترس از عقوبت دوزخ
- ۴ قطعی بودن پاداش و کیفر اخروی به منظور تحقق عدل الهی

۶۵۴- به تعبیر خداوند در آیات قرآن، شیطان در تلاش است تا از طریق شراب و قمار به چه اهدافی دست‌یابد؟ ۲

- ۱ زیبا و لذت‌بخش نشان دادن گناه و سرگرم کردن به آرزوهای سراب‌گونه دنیایی
- ۲ ایجاد عداوت و کینه بین مردم و بازداشتن آنان از یاد خدا و نماز
- ۳ زیبا و لذت‌بخش نشان دادن گناه و بازداشتن مردم از یاد خدا و نماز
- ۴ ایجاد عداوت و کینه بین مردم و سرگرم کردن به آرزوهای سراب‌گونه دنیایی

۶۵۵- پیام آیه شریفه: «و برای ما مَثَلی زد در حالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرد، گفت: کیست که این استخوان‌های پوسیده را دوباره زنده کند؟...»، ناظر بر چه پیامی است؟ و به اثبات چه چیزی می‌پردازد؟ ۱

- ۱ خداوند می‌تواند بار دیگر انسان‌ها را زنده کند - امکان معاد
- ۲ خداوند واقع نشدن معاد را امری محال و ناروا معرفی می‌کند - امکان معاد
- ۳ خداوند می‌تواند بار دیگر انسان‌ها را زنده کند - ضرورت معاد
- ۴ خداوند واقع نشدن معاد را امری محال و ناروا معرفی می‌کند - ضرورت معاد

۶۵۶- از دقت در آیه شریفه: «يَنْبَأُ الْإِنْسَانَ يَوْمَهُدً بِمَا قَدَّمَ وَ أَخَّرَ»، کدام مفهوم پیرامون ویژگی‌های برزخ دریافت می‌گردد؟ ۳

- ۱ ارتباط عالم برزخ با دنیا از طریق اعمالی است که آثار ماتمّم دارند.
- ۲ با انجام برخی اعمال مانند نماز و روزه، با وجود مرگ انسان در پرونده عمل او پاداش می‌نویسند.
- ۳ تا زمانی که آثار ایجاد راه و رسم غلط در فرد یا جامعه برقرار است، بر عذاب شخص ایجاد کننده آن افزوده می‌شود.
- ۴ ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی در دیگران با مرگ انسان، اثرگذاری خود را در تغییر نامه عمل از دست می‌دهند.

۶۵۷- پیام عبارت قرآنی: «وَ إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ»، بر چه موضوعی تأکید دارد؟ و با کدام حدیث تناسب دارد؟ ۴

- ۱ موقتی بودن زندگی دنیا و حقیقی بودن زندگی آخرت - مردم [در این دنیا] در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند.
- ۲ کم ارزش بودن زندگی دنیوی و جاودانه بودن زندگی آخرت - من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی‌بینم.
- ۳ موقتی بودن زندگی دنیا و جاودانه بودن حیات آخرت - من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی‌بینم.
- ۴ کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت - مردم [در این دنیا] در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند.

۶۵۸- پیام آیات شریفه: « وَ نَفْسٍ وَ مَا سَوَّاهَا وَ... » و « لَا أُفْسِمُ بِالنَّفْسِ اللّوَّامَةِ » بیانگر چه واقعیتی است؟ ۳

- ۱ بیزارى از گناه و زشتى، معلول الهام بدكارى و تقوا به انسان است.
- ۲ نفس لَوَّامه سبب مى‌شود تا انسان پس از آلوده شدن به گناه در اندیشه جبران آن برآید.
- ۳ سرزنش پس از گناه، معلول الهام فطرى بدكارى و تقوا به انسان است.
- ۴ گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود تا آدمی از رذایل اخلاقی متنفر باشد.

۶۵۹- با توجه به ابیات زیر، کدام حقیقت راهگشا در پیمودن طریق کمال برداشت می‌شود؟ ۲

- ۱ دوست نزدیک‌تر از من به من است
وین عجب‌تر که من از وی دورم
چه کنم با که تو توان گفت که او در کنار من و من مهجورم
- ۲ تنفر از رذایل اخلاقی و گرایش به نیکی‌ها و کمالات، بازتاب نگرستن در خود و تماشای جهان است.
- ۳ خدا را در خود یافتن و احساس محبتش در دل، بازتاب نگرستن در خود و تماشای جهان است.
- ۴ عکس‌العمل در برابر گناهان و زشتی‌ها، معلول مجاهدت و گام نهادن مستمر در مسیر الهی است.
- ۵ تشخیص درستی از نادرستی و خوبی از بدی، معلول مجاهدت و گام نهادن مستمر در مسیر الهی است.

۶۶۰- آشکار شدن واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیت انسان‌ها، بازتاب و نتیجه چیست؟ ۱

- ۱ کنار رفتن پرده از حقایق عالم با تابیدن نور حقیقت
- ۲ کنار رفتن پرده از حقایق عالم با برپا شدن دادگاه عدل الهی
- ۳ برپا شدن دادگاه عدل الهی با کنار رفتن پرده‌ها
- ۴ برپا شدن دادگاه عدل الهی با حضور شاهدان و گواهان

۶۶۱- بسیاری از کارهای آدمی تحت تأثیر کدام تمایل درونی اوست؟ و اعطای این میل فطری ریشه در کدام صفت خداوند متعال دارد؟ ۲

- ۱ میل به همه کمالات و زیبایی‌ها - «أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ»
- ۲ گرایش به بقا و جاودانگی - «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»
- ۳ گرایش به بقا و جاودانگی - «أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ»
- ۴ میل به همه کمالات و زیبایی‌ها - «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»

۶۶۲- کدام عبارتهای قرآنی، به ترتیب، حاکی از کیفیت ورود انسان‌ها به عالم برزخ و همچنین موعد پایان یافتن این عالم است؟ ۴

- ۱ «تَوَفَّى» - «فِيهَا تَرَكْتُ»
- ۲ «جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ» - «رَبِّ ارْجِعُونِ»
- ۳ «جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ» - «قَدَّمَ وَ آخَرَ»
- ۴ «تَوَفَّى» - «يَوْمَ يَبْعَثُونَ»

۶۶۳- مطابق آیات قرآن کریم، افراد بدکار با دیدن حقیقت آن جهان و عاقبت شوم خویش در آخرت، چه عکس‌العملی از خود نشان می‌دهند؟ ۱

- ۱ شروع به سرزنش خود کرده و آرزو می‌کنند که ای کاش برای این زندگی‌ام چیزی از پیش فرستاده بودم.
- ۲ به انکار گناهان خود پرداخته و آرزو می‌کنند که ای کاش برای بهتر کردن زندگی آخرتم چیزی از پیش فرستاده بودم.
- ۳ شروع به سرزنش دیگران کرده و آرزو می‌کنند که ای کاش برای بهتر کردن زندگی آخرتم چیزی از پیش فرستاده بودم.
- ۴ به انکار گناهان خود پرداخته و آرزو می‌کنند که ای کاش برای این زندگی‌ام چیزی از پیش فرستاده بودم.

۶۶۴- این مصرع از شعر زیبای مولوی: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست»، چه کاربردی دارد؟ و بیانگر چه موضوعی است؟ ۳

- ۱ در جایی که یک چیز، جامع و در بردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌شود. - بهترین سرمایه
- ۲ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند. - برترین هدف
- ۳ در جایی که یک چیز، جامع و در بردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌شود. - برترین هدف
- ۴ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند. - بهترین سرمایه

۶۶۵- انکار معاد برای گروهی که نمی‌توانند فکر مرگ را از ذهن خود بیرون برانند، چه پیامدی دارد؟ ۳

- ۱ کناره‌گیری از دیگران و سرگرم ساختن خود با فعالیت‌های سازنده برای فراموش کردن آینده تلخ خود
- ۲ بیرون آمدن زندگی از بن‌بست که در اثر آن، انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرامی‌گیرد.
- ۳ بی‌ارزش شدن همین زندگی چند روزه دنیا و دچار شدن به یأس و ناامیدی و از دست دادن شادی و نشاط زندگی
- ۴ سرگرم ساختن خود به هر کاری برای به دست آوردن شادی و نشاطی که از دست رفته است.

- ۶۶۶- با توجه به عبارت شریفه: «الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ...»، کدام مفهوم در خصوص شاهدان روز حساب دریافت می‌گردد؟ ۳
- ۱ شهادت و گواهی مأموران الهی پس از مهر خاموشی نهادن بر دهان بدکاران دروغ‌گو
 - ۲ شهادت انبیای الهی پس از سوگند دروغ بدکاران بر عدم ارتکاب گناهان
 - ۳ شهادت و گواهی اعضا و جوارح پس از مهر خاموشی نهادن بر دهان بدکاران دروغ‌گو
 - ۴ شهادت شاهدان روز حساب بر کرده‌های آدمی پس از انکار گناهان از سوی بدکاران

۶۶۷- پیام آیه شریفه: «اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند سریع الحساب است.» ناظر بر چه مفهومی در خصوص رسیدن به معیارهای انتخاب هدف است؟ ۱

- ۱ اگر کسی هدف‌ها پایان‌ناپذیر را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آن تلاش کند به هدف خود خواهد رسید.
 - ۲ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی می‌شوند.
 - ۳ اگر کسی فقط هدف‌های دنیوی را انتخاب کند، در آخرت بهره‌ای ندارد و جایگاهش دوزخ است.
 - ۴ اگر کسی هدف‌های دنیوی را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد.
- ۶۶۸- مفهوم بیت: «ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟ / خوبی قمر بهتر یا آن که قمر سازد؟»، در کدام گزینه آمده است؟ ۳
- ۱ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.
 - ۲ افراد زیرک با شناخت عمیق خداوند به عنوان هدف، با یک تیر چند نشان می‌زنند.
 - ۳ به میزانی که هدف ما برتر و جامع‌تر باشد، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهد.
 - ۴ آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع رسیدن به هدف اصلی شود.

- ۶۶۹- پیام کدام عبارت، زندگی دنیوی را همچون خوابی کوتاه و گذرا و زندگی حقیقی را در جهان دیگر معنا کرده است؟ ۳
- ۱ «و قالوا ما هي الا حياتنا الدنيا نموت و نحيا و ما يهلكنا الا الدهر ...»
 - ۲ «و ان الدار الآخرة لهي الحيوان لو كانوا يعلمون»
 - ۳ «الناس نيام فاذا ماتوا، انتبهوا»
 - ۴ «من آمن بالله و اليوم الآخر و عمل صالحا فلا خوف عليهم و ...»

(خارج از کشور انسانی ۹۸)

۶۷۰- در فرایند انتخاب هدف، کدام آیه شریفه مصداق «یک تیر و چند نشان» است؟ ۲

- ۱ «قل ان صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین» ۲ «من كان يريد ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة»
- ۳ «و من يتوكل على الله فهو حسبه به ان الله بالغ أمره» ۴ «و ما خلقت الجن و الإنس الا ليعبدون»

۶۷۱- مفهوم کدام آیه شریفه، استدلالی بر این است که معاد امری ممکن و شدنی می‌باشد و خداوند بر انجام آن تواناست؟ ۲

(زبان ۹۸)

- ۱ «آن‌گاه که مرگ یکی از آنها فرا رسد، می‌گوید: پروردگارا! مرا باز گردانید.»
- ۲ «برای ما مثلی زد، درحالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود.»
- ۳ «آیا گمان کردید به سوی ما بازگردانده نمی‌شوید و شما را بیهوده آفریده‌ایم؟»
- ۴ «آیا ما آن‌ها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند. با تباهکاران یکسان قرار خواهیم داد؟»

۶۷۲- با توجه به اینکه لازم است انسان در مسیر رشد و کمال خود حرکت کند، گام‌های اساسی برای حرکت به سوی هدف، به ترتیب، در کدام مورد بیان شده است؟ ۲

(زبان ۹۸)

- ۱ عقل و اراده در گام نخست - انتخاب در گام بعد
- ۲ شناخت انسان و سرمایه‌هایش - بهره‌گیری از آنها
- ۳ گرایش انسان به نیکی و زیبایی - دوری از گناه و زشتی
- ۴ شناخت هدف زندگی و درک آینده - کشف راه درست زندگی

۶۷۳- هرگاه بخواهیم با تکیه بر وحی الهی، تعریفی برای دنیا ارائه دهیم، پیام کدام آیه وافی به این مقصود است؟ ۲

(انسانی ۹۳ با تغییر)

- ۱ «من آمن بالله و اليوم الآخر و عمل صالحا فلا خوف عليهم ولا هم يحزنون»
- ۲ «و ما هذه الحياة الدنيا الا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهي الحيوان لو كانوا يعلمون»
- ۳ «فحسبتم انما خلقناكم عبثا و انکم الينا لا ترجعون»
- ۴ «و قالوا ما هي الا حياتنا الدنيا نموت و نحيا و ما يهلكنا الا الدهر»

